

OSMANLI DEVLETİ'NDE KADINLARIN HAK ARAMA KÜLTÜRÜ

The Culture of Women Seeking Justice in the Ottoman State

*Ensar KÖSE**

Osmanlı Devleti'nde, farklı statülerdeki sosyal sınıflar için cârî olan hukukî kuralların neler olduğu esas itibarıyla bilinen hususlardır. Gerek "millet sistemi" bağlamında gayrimüslim tebaanın durumu üzerine yapılan derinlikli araştırmalarda¹, gerekse Türk hukuk tarihine ait hacimli kitaplarda², Osmanlı toplumunda devlet-fert münasebetlerinin hukukî çerçevesi ana hatlarıyla çizilmiştir. Ayrıca merkez ve taşra mahkeme kayıtlarını (*şer'îye sicilleri*) neşretmeye mâtuf, sayıları sürekli artarak devam eden gayretlerle, hususiyle mahkemeye taşınan davaların taraflarına ve muhtevasına dair kıymetli külliyyat oluşmuştur³. Hatta bu nevi kaynaklara istinat eden ve bazı istatistikî analizleri de muhtevî özgün araştırmalar da ortaya konmuştur⁴. Ne var ki, bu büyük resim içinde münhasıran kadınlara

* Yrd. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, ensarkose@gmail.com.

¹ Tafsilat için şuraya bakılabilir: M. Macit Kenanoğlu, **Osmanlı Millet Sistemi: Mit ve Gerçek**, Klasik, İstanbul 2004.

² Türk ve Osmanlı hukuk tarihi hakkına şu kaynak eserlere müracaat edilebilir: M. Âkif Aydın, **Türk Hukuk Tarihi**, Beta Basım Yayım Dağıtım, 8. Baskı, İstanbul 2010; aynı yazar, **Osmanlı Devleti'nde Hukuk ve Adalet**, Klasik, İstanbul 2014; Halil Cin – Ahmet Akgündüz, **Türk Hukuk Tarihi**, Cilt: I, Kamu Hukuku, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, İstanbul 1995; Cilt: II, Özel Hukuk, İstanbul 1996.

³ *Şer'îye Sicilleri*'nin neşrine yönelik araştırmalar son yıllarda artarak sürmektedir. Lisansüstü tezlerin yanı sıra, mahallî idarelerin ve sivil toplum kuruluşlarının destekleriyle Anadolu ve Rumeli topraklarındaki birçok şehre ait sicil neşredilmiştir. Keza İSAM'ın koordinasyonunda bir proje kapsamında İstanbul sicillerinin de ciltler tutan neşri yapılmıştır. İlk cilt için bakılabilir: **İstanbul Kadı Sicilleri, 1 Numaralı Sicil (H. 919-927 / M. 1513-1521)**, İSAM Yayınları, İstanbul 2008. Burada, *Şer'îye Sicilleri*'nin, Osmanlı kadınının yerel mahkemeye götürdüğü başlıca dava konularının neler olduğu hususunda zengin bilgileri muhtevî müstesna kaynaklar olduğuna işaretle iktifa edelim.

⁴ Sadece bir örnek olması bakımından şu çalışmaya işaret edilebilir: **Mahkeme Kayıtları**

rın hak arama faaliyetine dair çalışmalar nadir olup, daha ziyade Osmanlı tarihini kendilerine uğraş edinen yabancı araştırmacıların ilgisiyle sınırlı kalmış gibi görünmektedir.

Kadınlar hakkında öncü mahiyette çalışmalar yapan araştırmacıardan birisi Ronald C. Jennings'tir. Temel kaynağı *Kayseri Şer'iyeye Sicilleri* olan yazarın kaleme aldığı makaleler arasında, Osmanlı kadınlarına ait olan birkaç özgün çalışma da vardır. Araştırmaları 1590-1630 yılları arasını kapsayan Jennings'in, kadınların hak arama faaliyeti hususunda ulaştığı netice özetle şöyledir: Kadınlar serbestçe, açık olarak ve düzenli şekilde mahkemeye gelmişlerdir; davaların % 25'inin davacı tarafı kadındır ve mahkeme onların hak arama faaliyetine yardımcı olmuştur⁵. Osmanlı kadınları hakkında çalışmalar yapan diğer bir araştırmacı Haim Gerber de, 16. yüzyılda Bursa bağlamında benzer sonuçlara ulaşmıştır⁶. 1996'da birçok yazarın katkısıyla, İslam tarihinde kadınların medenî hukuk kapsamına giren meselelerinin ele alındığı bir kitap neşredilmiştir. Burada Osmanlı dönemine ait de, neredeyse tamamının mahallî mahkeme kayıtlarına dayandırıldığı bazı kıymetli araştırma yer almıştır⁷. Batılı tarihçilerin meseleye alakası devam ettiğinden, aynı tarihlerde diğer başka kitaplar da çıkmıştır⁸. Bu nevi çalışmalara öncülük eden tarihçilerden olan

İşığında 17. Yüzyıl İstanbul'unda Sosyo-Ekonomik Yaşam, Cilt: 4, Devlet-Toplum İlişkileri (1661-97), Editör: Timur Kuran, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2011.

⁵ Ronald C. Jennings, Osmanlı kadınlarına dair kaleme aldığı iki makalesini, *Kayseri Şer'iyeye Sicilleri*'ndeki mahkeme kayıtlarına dayandırmıştır. "The Legal Position of Women in Kayseri, a Large Ottoman City, 1590-1630" ve "Women in Early 17th Century Ottoman, Judicial Records - the Sharia Court of Anatolian Kayseri" adlarına taşıyan bu makaleler de dâhil olmak üzere, tüm çalışmalarını şu kitapta toplamıştır: **Studies on Ottoman Social History in the Sixteenth and Seventeenth Centuries, Women, Zimmis and Sahria Courts in Kayseri, Cyprus and Trabzon**, The ISIS Press, İstanbul 1999, s. 115-141 ve 143-199.

⁶ Haim Gerber, "Social and Economic Position of Women in an Ottoman City, Bursa, 1600-1700", **International Journal of Middle East Studies**, 12 (1980), s. 231-244; ayrıca yazarın şu eserine de bakılabilir: **Economy and Society in an Ottoman City: Bursa, 1600-1700**, The Hebrew University, Jerusalem 1988.

⁷ **Women the Family and Divorce Laws in Islamic History**, Ed. Amira el-Azhary Sonbol, Syracuse University Press, Syracuse 1996.

⁸ **Women in the Ottoman Empire: Middle Eastern Women in the Early Modern Era**,

Fariba Zarinebaf, sicillere ilave olarak Başbakanlık Osmanlı Arşivi *Şikâyet Defterleri*'nden de yararlanmıştı. Araştırmalarında 1680-1706 tarihleri arasında İstanbul'dan yapılan başvuruların % 8,24'ünün kadınlara ait olduğunu tespit eden Zarinebaf, Osmanlı kadınlarının yasal haklarının genel olarak farkında oldukları ve bunların ihlal edildiğini hissettikleri zaman savunma ve koruma hususunda aktif rol aldıkları neticesine varmıştır⁹.

Tüm bu gibi çalışmaların rehberliğinde, Osmanlı hukuk sisteminde kadınların yerine dair genel bir kanaat oluşmuştur. Nitekim M. Akif Aydın, diğer başka kaynakların yanı sıra sözü edilen bu araştırmalara da istinaden *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* için kaleme aldığı yazıda, kadının İslâm hukukundaki yerini kısaca şöyle özetlemiştir: “Kadın İslâm hukukunda bir hak süjesi değil hakkın tarafıdır¹⁰.” Bu söz, birkaç ufak istisna dışında kadının, hukuk karşısında erkekle aynı haklara sahip olduğunun özlü ifadesidir. Ama yine de yapılan bazı araştırmalar, Osmanlı mahkemelerinde görülen davalar içinde kadınlara ait olanların, erkeklere nazaran oldukça düşük kaldığını göstermiştir. Sosyal hayatta erkeklerin baskın olduğu bir toplumda bu durum anlaşılabilir bir husustur. Araştırmalara göre 1674'te Bursa'da kadınların davalarının toplama oranı %8,5'tir; Kayseri ve Ankara'da ise daha yüksektir¹¹. Jennings'in tespitleri göre, 16. yüzyılda Kayseri'de mahkemeye intikal eden davaların %17'sinin taraflarından biri kadındır. Kadınların taraf olduğu davaların oranı Amasya'da %24, Karaman'da %37, Trabzon'da ise %42'dir¹². Bu istatistikî

Ed. Madeline C. Zilfi, Brill, Leiden 1997.

⁹ Fariba Zarinebaf-Shahr, “Women, Law and Imperial Justice in Ottoman Istanbul in the Late Seventeenth Century”, **Women the Family and Divorce Laws in Islamic History**, Ed. Amira el-Azhary Sonbol, Syracuse University Press, Syracuse 1996, s. 81-95; aynı yazar, **Women on the Margins: Gender, Charity, and Justice in the Early Modern Middle East**, ISIS Press, İstanbul 2014.

¹⁰ M. Akif Aydın, “Kadın”, **DİA**, C: 24 (Ankara 2001), s. 88.

¹¹ F. Zerinebaf, “Women, Law and Imperial Justice in Ottoman Istanbul”, s. 86; M. Akif Aydın, “Kadın”, **DİA**, s. 91.

¹² Ronald C. Jennings, “Women in Early 17th Century Ottoman Judicial Records-The Sharia Court of Anatolian Kayseri”, **Journal of the Economic and Social History of the Orient (JESHO)**, XVIII/1 (1975), s. 59; M. Akif Aydın, “Kadın”, **DİA**, s. 91.

verileri yorumlayan M. Akif Aydın, kadınların daha ziyade mahallî mahkemelere başvurdukları kanaatine ulaşmıştır¹³.

Kadının, Osmanlı hukuk sistemi içindeki statüsü, diğer başka hususlarda olduğu gibi, birtakım örfî ve şer'î normlarla teşekkül etmiş kaideler ve uygulamalarla belirlenmiştir. Bu itibarla, münhasıran kadınlar için konulmuş kanunlar olmayıp bunlar, İslâm hukukunun genel prensiplerine bağlıydılar. Boşanma hakkı ve mirastan pay alma gibi medenî hukuka dâhil bazı farklılıkların dışında, erkekler için câri olan hak ve yükümlülükler kadınlar açısından da aynıydı. Kadınlar, karşılaştıkları her türlü mağduriyet halinde bizzat veya vekilleri vasıtasıyla mahkemeye başvurabilirlerdi. Hak arama süreci, Osmanlı hukukunun genel işleyişine uygun biçimde yapılırdı. Yani, öncelikle ve yaygın olarak mahallî (yerel) mahkemelerde hak aranırdı. Mamafih bu hususta sınırlayıcı bir kaide de bulunmuyordu. Yani doğrudan doğruya Divanühümâyun'a arzuhâl sunmak suretiyle hak arama için de bir mâni yoktu. Mahkemeye başvurmalarını kolaylaştırmak düşüncesiyle bazı mahkemelerde kadınlar için bir gün ayrıldığı görülürse de, bu yaygın bir uygulama değildi¹⁴.

Kadınların, Osmanlı hukuk sistemi içindeki yerleri hakkında yukarıda özetlediğimiz genel teorik zemin ve uygulama örneklerinden sonra, şimdi bu araştırmanın nüvesini teşkil eden arzuhâller üzerinden çalışmanın asıl konusuna girebiliriz. Bu araştırma için, tamamı Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde Bab-ı Asafî Divan-ı Hümayun Kalemi (A.DVN) ve Şikâyet Kalemi (A.DVN.ŞKT) dosya usulü tasniflerinde bulunan **40 örnek arzuhâl** gözden geçirildi. Arzuhâllerin en erken tarihli olanı 1709, en geç tarihli ise 1778 senesine aittir. Bu arzları, imparatorluğun merkezden uzak farklı şehir ve kazalarından kadınlar, bizzat İstanbul'a gelerek Divanühümâyun'a sunmuşlardır. Bazısının üzerinde *derkenar* kayıtları, tamamında ise karar mahiyetindeki *buyuruldu* kaydı mevcuttur. Bu belgelerin seçilmesinde, kadınlara ait olmasının haricinde herhangi bir kıstas göz önünde bulundurulmamıştır. Zaten bu nevi arzuhâller, erkeklerin elinden çıkanlara nazaran oldukça sınırlı sayıda olduğu için,

¹³ M. Akif Aydın, "Kadın", *DİA*, s. 91.

¹⁴ Ronald C. Jennings, "Women in Early 17th Century Ottoman Judicial Records-The Sharia Court of Anatolian Kayseri", s. 58; M. Akif Aydın, "Kadın", *DİA*, s. 91.

elemeye tabi tutma şansımız da olmamıştır. Söz konusu bu belgeler önce şekil bakımından incelenmiş, ardından muhteva analizi yapılmıştır. Araştırmanın sonunda EK olarak bunların tamamı liste olarak verilmiş; ayrıca bazılarının görüntüsü de ilave edilmiştir.

I. Şekil Analizi

Osmanlı Devleti'nde ister reâyâ isterse askerî sınıftan olsun, herhangi bir konuda devletten isteği veya şikâyeti olanlar, bunun için hazırladıkları arzuhâlleri (dilekçe) doğrudan doğruya padişaha hitaben bizzat yazarlar veya yazdırırlardı. Arzuhâllerin, şekil yönünden standart bir şablona uygun şekilde hazırlanması gerekirdi. Bundan ötürü reâyâ kesiminin sunduğu kâğıtların, çoğunlukla bu işi meslek edinmiş *arzuhâlcilere* yazdırıldığı açıktır. Arşivdeki belgelerin çoğunun, yazı karakteri ve klişe ifadeler bakımından adeta tek elden çıkmış intibai vermesi de bu kanaati destekleyen bir husustur. Hükümete sunulan ve Divanühümâyün'da görüşülerek karara bağlanan arzuhâllerin cevapları, sahibine değil de müracaatın geldiği idarî birimin yöneticilerine (kadı, sancakbeyi, vali, dizdar vs.) gönderilirdi. Bu standart uygulamada müslim-gayrimüslim ayrımı yapılmadığı gibi, kadınların müracaatları da aynı bürokratik ve hukukî prosedüre tâbiydi¹⁵. Kadınlar ve erkeklerin sunduğu arzuhâllerde, sadece *elkab* cümlesini takip eden ve *târif-i nefis* denilen kısımda farklılık vardı. Erkekler arzuhâle "*bu kulları*" diye başlarken¹⁶, kadınlarda "*bu câriyeleri*" biçiminde yazılması genel kuraldı. Ama bu ifadelerin, sadece şekli birer unsurdan ibaret olduğunu ve sembolik anlam ifade ettiğini söylemek gerekir. Kadınlara ait tipik bir arzuhâl, şu örneğe benzer şekilde olurdu:

"Devletlü ve sa' âdetlü sultânım hazretleri sağ olsun,

Bu câriyeleri Varna kazâsından İstanbul'a gelüp beş seneden mütecâviz sâkin ve talebe-i ulûmdan nefsim tezvîc ve

¹⁵ Tafsilat için şu çalışmalara bakılabilir: Mübahat S. Kütükoğlu, **Osmanlı Belgelerinin Dili, Diplomatik**, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 1998, s. 303-315; Mehmet İpşirli, "Arzuhâl", **DİA**, C. 3 (İstanbul 1991), s. 447-448; Halil İnalçık, "Şikâyet Hakkı: Arz-ı Hâl ve Arz-ı Mahzar'lar", **Osmanlı Araştırmaları**, VII-VIII (İstanbul 1988), s. 33-45.

¹⁶ "*Bu kulları Hezergrad kazâsında sâkin ahâlî fukarâlar olup...*" (BOA, **A.DVN**, 1041/49).

hidmetinde olup hâlâ Varna'da vâlidem müteveffâ olup ve sağire hemşire kalup ve ol tarafda kimesnem olmayup vâlidemden cüz'i şey'i kalup hemşirei görür-gözedir kimesnem kalmayup devletlü ve sa'âdetlü sultânımın eltâf-ı keremlerinden niyaz olunur ki hemşirem ve vâlidem terekesin varup kabz ve İstanbul'a gelince kimesne muhâlefet itdirilmemek bâbında lutf-i kerem devletlü sultânımıdır. Bende Şerîfe Ümmihân Hâtun¹⁷."

Arzuhâllerin hitap kısımları, yaygın şekilde aşağıdaki örneklerde görüldüğü gibi, devrin padişahına dua ifadesiyle başlar; akabinde arzuhâl sahibesi kendisini tanıtır:

"Devletlü ve merhametlü sultânım hazretleri sağ olsun.

Bu câriyeleri Filibe sâkinelerinden olan merhûm Tavşan Mehmed Efendi nâm kimesnenin câriyesi iken...¹⁸."

"Devletlü sa'âdetlü sultânım hazretleri sağ olsun,

Bu câriyeleri Ohri sâkinelerinden olup...¹⁹."

"Devletlü inâyetlü merhametlü sultânım hazretleri sağ olsun,

Arzuhâl-i câriye kulları budur ki,

Bu câriyeleri Haleb-i şehbâ sâkinelerinden olup...²⁰."

Bununla birlikte, şu misalde olduğu gibi dua ve hitap cümlesinin, alışılmışın dışında uzun yazıldığı arzuhâllere rastlamak da mümkündür:

"Hakk sübhânehü ve te'âlâ hazretleri şevketlü mehâbetlü kudretlü kâffe-i enâme merhametlü kerâmetlü pâdişâh-ı rûy-i rehin halledallahü hilâfetü ilâ yevmü'd-dîn hazretlerinin cümle âlemiyâna mahz hayr olan mübârek vücud-ı humâyûn-ı inâyet-

¹⁷ BOA, A.DVN, 963/24 (1723).

¹⁸ Filibe sâkinelerinden müteveffa Tavşan Mehmed Efendi'nin cariyesinin arzuhâli: BOA, A.DVN, 820/79 (1719-20).

¹⁹ Ohri şehriden Ayşe'nin arzuhâli: BOA, A.DVN, 1078/29 (1723-24).

²⁰ Halep'ten Hatice Rahime kadının arzuhâli: BOA, A.DVN.ŞKT, 1016/74 (17 Nisan 1768).

makrunların ekdâr-ı kevnîyyeden masun ve mahfûz eyleyüp ve serîr-i saltanat-ı şâhânelerinde ilâ âhirü'd-devrân kâim ve dâim eyleye, âmin, bi-hürmeti seyyidü'l-evvelin ve'l-âhirin.

Arzuhâl-i câriyeleri Teke sancağında Elmalı kasabası sâkinlerinden a'yân olan Kara Murâd-zâde Binbaşı Halil Ağa kullarının zevce-i menkûhası olup...²¹.

Gayrimüslim kadınlar tarafından sunulan arzlarda da, esas itibariyle standart şablonun uygulandığı, sadece "zimmîye" ifadesinin geçmesine dikkat edildiği görülür.

"Devletlü ve sa'âdetlü sultânım hazretleri sağ olsun,

Zimmîye cariyenizin...²²".

Ekseri belgelerin üzerinde sadece karar mahiyetinde buyuruldu kaydı vardır. Bazısında ise, meseleye dair derkenar kayıtları ve hüküm suretlerinin olduğu görülür. İşlem görmemiş belge yoktur. Netice itibariyle söz konusu belgelerin, şekil yönünden arzuhâllerin standart biçimine uygun hazırlandığı ve işlem gördüğü söylenebilir. Belgeleri şekli yönden inceledikten sonra, şimdi muhteva (içerik) analizine tâbi tutalım.

II. Muhteva Analizi

Araştırmanın bu bölümünde, ele alınan 40 örnek arzuhâlin muhtevaları incelenerek bazı çözümler yapılmaya çalışılacaktır. Bu meyanda başlıca istek ve şikâyet konularının neler olduğu, arzuhâllerin nerelerden geldiği (menşei), arzuhâl sahiplerinin adları ve başka dikkat çekici vasıfları gözden geçirilecek, son olarak da mesele hakkında Divanıhümâyun'dan ne yönde kararlar verildiğine bakılacaktır.

Bu araştırma için tetkik edilen belgelerde, kadınların başlıca ne gibi konular hakkında Divanıhümâyun'a başvurduklarını görmek mümkündür. Buna göre toplam 40 arzuhâlden 11'i *miras* meselesine dairdir. Ölen

²¹ Elmalı kazasından Hafani kadının arzuhâli: BOA, A.DVN.ŞKT, 1322/6 (24 Eylül 1775).

²² Filibe Rumlarından Mariye'nin arzuhâli: BOA, A.DVN, 850/73 (1719-20).

yakınlarının *terekesinin kabzı/taksimi/müsaderesi* hakkındaki 5 arzuhâl de bu minvalde düşünülebilir. 4 arzuhâlde *cinayet davası* divana taşınmıştır. Diğer arzuhâllerin konusu ve arzuhâl sayıları ise şu şekildedir: *Tacizin men'i* (4), *alacak davası* (2), *mal davası/gasbı* (2), *mülk ihtilaflı* (2). Birer arzuhâl konu teşkil eden sorunlar da şöyledir: *Câriye âzâdı, eşkıyadan şikâyet, kadına şiddet, kocanın kötü halinden şikâyet, nikâh akdi, vakıf mütevelliliği, maddî yardım talebi*.

Araştırmaya konu arzuhâllerin çoğunun Anadolu ve Rumeli şehirlerinden geldiği, birkaçının ise İstanbul'a ait olduğu görülür. Bunların menşei (çıkış yerleri) ve adedi şöyledir: Akseki (3), Bursa (3), Ohri (3), Elmalı (2), Filibe (2), İstanbul (2), Selanik (2). Birer arzuhâl olan yerler Akkırman, Çankırı, Ereğli, Florine, Galata, Haleb, Haslar, İbrail, İçel, Karaman, Karamürsel, Kavala, Kili, Kuşadası, Lârende, Pirluganda, Rusçuk, Sakız, Üsküdar, Varna, Yakova ve Yanya olup, bir arzuhâlin mahreci ise belli değildir.

Arzuhâllerden 28 adedi tek bir kadın tarafından imzalanmıştır. Bunun yanı sıra birden fazla kadın tarafından veya kadın ve erkekler tarafından müşterek olarak verilen arzuhâller de vardır. Arzuhâl sahibi kadınların isimleri şöyledir: Âdilhan, Afife, Âmine, Atika, Ayşe, Elif, Fâtıma, Hafani, Hatice, Hatice Rahime, Kadire, Kâmile, Merame, Râbia, Rakiye, Râşide, Refika, Şerife, Şerife Ayşe, Şerife Emine, Şerife Fâtıma, Şerife Zâhide, Teslime, Ümmihan, Ümmi Mektum ve Ümmi Seleme. Bunun yanı sıra Ebdude ve Ebuse adlı iki Nasranî ile Mariye adlı bir zimmiye kadın da vardır. Kardeşleri veya anneleriyle müşterek olarak arzuhâl sunmuş Abdülkadir, Mustafa ve Yusuf adlı erkeklerin olduğu da görülür.

Taleplerin ne şekilde cevaplandığı hususuna bakıldığından, Osmanlı hukuk sisteminin genel mantığıyla mütenasip bir durumla karşılaşılır. Şöyle ki, esas olan, meselenin mahallinde halledilmesi keyfiyettir. Bundan ötürü 40 müracaatın 21'ine, yerel (mahallî) mahkemede görülmesine karar verilmiştir. Bunlardan 17'si için, "*mûcebince şer'ile hüküm buyuruldu*²³", "*mahallinde şer'ile hüküm buyuruldu*²⁴" ya da "*mûcebince*

²³ Sakız adasından Hatice adlı kadının, esarete iken adadaki mallarının gasp edildiğine dair sunduğu arzuhâle verilen cevap: BOA, A.DVN, 854/84 (1719-20).

²⁴ Rusçuk'tan Rabia Hatun ve Abdülkadir'in, vefat eden validelerinin mirasının taksimine

*mahallinde şer'ile hüküm buyuruldu*²⁵” gibi ifadelerle arzuhâl, yerel mahkemeye iade edilmiştir. Bununla birlikte şâyet yerel mahkemede haklaştırtırma mümkün olmaz veya suç isnat edilen kişi mahkemeye gelmekten kaçarsa, durumun merkeze arz edilmesi ve zanlının gönderilmesi yönünde kararlar verildiği de görülür. Bu minvalde 5 karar çıkmıştır.

En üst yargı mercii olarak Divanühümâyün tarafından, cezaî mahiyette kararların verilmesi sıkça görülen bir vâkıdır. Nitekim kadınların müracaatları üzerine bir kişinin Bozcaada'ya sürgün ve hapsedilmesine karar verilmiş; yine aynı adada hapiste olan bir kişinin ise cezası affedilmiştir. Kuşadası'nın Türkmen Mahallesi'nde ikâmet eden Hatice kadın, oğlu Mehmed'in gerçeğe aykırı bazı suç isnadıyla tutuklanıp Bozcaada Kalesi'ne hapsedildiğini söyleyerek affını talep etmiş; 27 Eylül 1709 tarihli kararla isteği yerine getirilmiştir²⁶. 6 Nisan 1777 tarihinde ise Fâtıma adlı kadının, sâbık Anadolu kadılarından olan Abdullah Efendi'nin kendisini taciz ettiği ve ırzına geçtiği şikâyeti üzerine, sözü edilen şahıs Bozcaada'ya sürgün ve hapsedilmiştir²⁷.

Arzuhâllerin 5'ine karşılık, İstanbul'dan gönderilecek mübaşir marifetiyle davalarının yerel mahkemede görülmesi ve şikâyeti mucip olan mağduriyetin mahallinde giderilmesi istikametinde karar verilmiştir. Mübaşir tayini söz konusu olduğunda, şâyet daha önce başka bir iş için o bölgeye gitmiş bir görevli varsa işin takibi ona havale edilir²⁸; yoksa hususî olarak bir Divan Çavuşu²⁹ veya Kapıcıbaşı³⁰ görevlendirilirdi.

dair verdikleri müşterek arzuhâl üzerine: BOA, **A.DVN.ŞKT**, 1458/14 (1776-77).

²⁵ Galata sâkinelerinden bir gayrimüslim kadının, alacak iddiasıyla sunduğu arzuhâle cevap mahiyetinde verilen karar: BOA, **A.DVN**, 1167/9 (1725-26).

²⁶ BOA, **A.DVN**, 462/89.

²⁷ BOA, **A.DVN.ŞKT**, 1473/92.

²⁸ Florine sâkinelerinden Fâtıma'nın, Florine Âyanı Hacı Veli'nin zulmünden şikâyeti üzerine, daha önce başka bir iş için buraya gönderilmiş olan mübaşir ve Rumeli Valisi marifetiyle mahallî mahkemede davalarının görülmesine karar verilmişti: BOA, **A.DVN.ŞKT**, 1572/22 (12 Ekim 1778).

²⁹ Halep'ten Hatice Rahime adlı kadının, tüccardan Kurna-oğlu Hacı Abdurrahman'ın, haksız yere mallarını gasp ettiğine dair şikâyeti üzerine Divanühümâyün Çavuşu tayin edilmiştir: BOA, **A.DVN.ŞKT**, 1016/74 (17 Nisan 1768).

³⁰ Ohri'den Fâtıma'nın, kocası ve oğlunu öldüren kişiler hakkındaki şikâyeti üzerine Divanühümâyün tarafından Kapıcıbaşı görevlendirilmiştir: BOA, **A.DVN**, 1006/57

Netice. Hükümran olduğu coğrafyanın devasa boyutları ve etnik yapısındaki zengin çeşitlilik göz önünde bulundurulduğunda, Osmanlı sosyal tarihine ait olgular hakkında genelleme yapmak, ziyadesiyle dikkatli olmayı lüzumlu kılar. Ama yine de sınırlı sayıdaki arşiv belgeleri ve daha evvelki araştırmaların rehberliğinde, netice sadedinde birkaç hususu tebarüz ettirebiliriz. Evvela, hukukî bakımdan Osmanlı Devleti'ndeki diğer toplum kesimleri gibi kadınların da hak arama yollarının açık olduğu kesindir. Herhangi bir konuda talep veya şikâyet için kadınların bu yolu etkin biçimde kullandıklarına dair yeteri kadar örnek vardır. Diğer yandan sosyal ve siyâsî hayatta erkeklerin baskın olduğu bir toplumda, Divanîhümâyun'a sunulan arzuhâllerin sayısal bakımdan kadınlara ait olanlarının muhtemelen 8'de 10'da 1 oranında olduğu tahmin edilebilir. Kadınların hak aramalarında etnik ve dinî farklılıklar hak aramaya mâni değildi. Hak aramaya konu teşkil eden meselelerin başında miras, tereke paylamışı, mal ve mülke tecavüzün men'i gibi malî konular geliyordu. Ayrıca cezalandırma isteği, af talebi, tacizden şikâyet, mütegalibe ve idarecilerden şikâyet gibi diğer başka konular da vardı. Bu araştırma için gözden geçirilen Divanîhümâyun'a sunulmuş 40 arzuhâlin 21'i, yerel (mahallî) mahkemeye havale edilmiştir. Önemli görülen bazı davalar ise Divanîhümâyun'da görülmüştür. İstek veya şikâyet sahibi kadınların taleplerinin karşılandığını veya mağduriyetlerinin giderildiğini, sadece arzuhâller ve hüküm kayıtlarından tam olarak bilmek mümkün değildir. Kararların infaz safhasında ve yerel mahkemelere havale edilen davaların tekrar görülmesi sürecinde, mağduriyetlerin yaşanmış olması muhtemeldir.

EK I: ÇALIŞMAYA KAYNAKLIK EDEN 40 ARZUHÂLA AİT ÖZETLER

Belgelerin tarihleri dipnotta arşiv numarasından sonra parantez içinde gösterilmiştir.

Arzuhâl 1

Sahibi : Hatice

Yeri : Kuşadası

Konusu: Eşkiyadan Şikâyet ve Hapisten Af İsteği

Özeti : Türkmen Mahallesi'nden Kara Kayalı adlı kişinin, kendilerine zulmettiği ve oğlu Mehmed'i haksız şekilde Bozcaada Kalesi'ne hapsedtiği iddiasıyla, hapisteki oğlunun affını talep etmektedir.

Karar : Affı ve salıverilmesi hususunda Bozcaada'ya emir yazılması³¹.

Arzuhâl 2

Sahibi : Kâmile ve Ümmihan

Yeri : Elmalı

Konusu: Veraset İntikalinde İhtilaf

Özeti : Elmalı İplikpazarı Mahallesi'den olan arz sahipleri, ölen babalarından kalan malların veraset intikalinde karşılaştıkları ihtilafların hallini talep etmektedirler.

Karar : Davanın yerel mahkemede görülmesi³².

Arzuhâl 3

Sahibi : Mariye

Yer : Yanya

Konusu: Muhallefatın Taksimi

Özeti : Yanya Rumlarından olan bu kadının babası ticaret için İzmir'e gelip yerleşmiş, buradaki Fransa Konsolosluğu'nda çalışmaya

³¹ BOA, A.DVN, 462/89 (27 Eylül 1709).

³² BOA, A.DVN, 850/19 (1719-20).

başlamıştır. Fakat onun ölümü üzerine Yorgi adlı zimmi ile birlikte hareket eden Konsolos, muhalefatı kadına vermemiştir. Bu durumda Mariye, babasından kalan malların taksimi hususunda yardım talep etmektedir.

Karar : Fransızlara verilen ahidnâmeye bakılmış, fakat bu hususta bir düzenleme olmadığı anlaşılınca, davanın yerel mahkemede görülmesine karar verilmiştir³³.

Arzuhâl 4

Sahibi : Hatice

Yeri : Sakız

Konusu: Emlâk ve Mal Davası

Özeti : Sakız'ın Venedikliler tarafından işgali sırasında esir düşen Hatice, Mora'ya götürüldüyse de, daha sonra Kurd Hasan Paşa'nın yardımıyla kurtularak yeniden Sakız'a dönmüştür. Fakat adadaki emlâk ve mallarının, Zâim Şaban ve derya beylerinden Veli Paşa-oğlu Ali Paşa tarafından gasp edildiği iddiasıyla, davalarının Kaptan Paşa huzurunda görülmesi talebinde bulunmuştur.

Karar : Kanuna uygun şekilde cevap yazılması³⁴.

Arzuhâl 5

Sahibi : Âdilhan Hâtun

Yeri : Bursa

Konusu: Metrukenin Gasbı

Özeti : Ölen pederi Hacı Mehmed'den kendisine intikal eden metrukeyi gasp ederek İstanbul'a kaçan kardeşi Hacı Osman'la, davalarının görülmesi ve mağduriyetinin giderilmesi.

³³ BOA, A.DVN, 850/73 (1719-20).

³⁴ BOA, A.DVN, 854/84 (1719-20).

Karar : Önce davanın Divanühümâyun'da görülmesine karar verildiyse de, bu mümkün olmadığı için yerel mahkemeye havale edilmiştir³⁵.

Arzuhâl 6

Sahibi : Rakiye

Yeri : Filibe

Konusu: Cariyenin Âzâdı

Özeti : Filibe sakinlerinden müteveffa Mehmed Efendi'nin cariyesi olan bu kadın, ölümünden önce efendisi tarafından âzâd edildiği, fakat onun mirasçılarının kendisine yine cariye muamelesi yaptıklarını iddia ederek, davalarının İstanbul'da görülmesini talep etmiştir.

Karar : Davanın Divanühümâyun'da görülmesi³⁶.

Arzuhâl 7

Sahibi : Şerife Zâhîde Hâtun

Yeri : İçel

Konusu: Cinayet Davası

Özeti : Oğullarını haksız şekilde öldürdükleri iddiasıyla, adı geçen hasımlarıyla davasının görülmesi talebini havi.

Karar : Davanın yerel mahkemede görülmesi için mübaşir tayin edilmesi³⁷.

³⁵ BOA, A.DVN, 843/52 (1719-20).

³⁶ BOA, A.DVN, 820/79 (1719-20).

³⁷ BOA, A.DVN, 824/87 (1719-20).

Arzuhâl 8

Sahibi : Abude (Nasranî)

Yeri : Bursa

Konusu: Miras Paylaşım İhtilafı

Özeti : Ticaret için doğuya giderken Tokat ile Erzurum arasında ölen kocası Abraham'ın, geride kalan mallarının taksimi hususunda diğer mirasçılarla ortaya çıkan ihtilaf hakkında.

Karar : Davanın yerel mahkemede görülmesi, inat ederlerse İstanbul'a sevkleri³⁸.

Arzuhâl 9

Sahibi : Kadire Hâtun

Yeri : Karaferye-Selanik

Konusu: Vakıf Mütevelliliğine Müdahale

Özeti : Büyük pederi ve babasından kendilerine intikal eden vakfın mütevelliliğine, hariçten müdahale edilmesinin men'i hakkında.

Karar : Davanın yerel mahkemede görülmesi³⁹.

Arzuhâl 10

Sahibi : Ayşe, Âdile, Hatice ve Ümmihan adlı dört kız kardeş.

Yeri : Belli Değil

Konusu: Tereke Taksimi

³⁸ BOA, A.DVN, 836/91 (1719-20).

³⁹ BOA, A.DVN, 841/87 (1719-20).

Özeti : Vefat eden pederleri Hacı İsmail'in terekesinin taksimi isteğini havi.

Karar : Davanın yerel mahkemede görülmesi⁴⁰.

Arzuhâl 11

Sahibi : Afife Hâtun

Yeri : Kıbrıs

Konusu: Nafaka Talebi

Özeti : Kıbrıs Defterdarı hizmetinde görevli olan ve kendisini terk eden kocası Pirlepelî Ahmed'den nafaka talebi.

Karar : Mahkeme tarafından belirlenen nafakanın tahsil edilmesi, bahane bularak kaçınması halinde İstanbul'a gönderilmesi⁴¹.

Arzuhâl 12

Sahibi : Şerife

Yeri : Varna

Konusu: Tereke Kabzı

Özeti : Kendisi İstanbul'a göç ettiği, Varna'da kalan validesi vefat ettiğinden, terekesinin kabz edilip gönderilmesi talebini havi.

Karar : Mahkeme tarafından ilam çıkarılması, ardından da ilama göre terekeyi alanların İstanbul'a gelmelerine kimsenin mani olmaması hakkında emir yazılması⁴².

⁴⁰ BOA, A.DVN, 889/62 (1720-21).

⁴¹ BOA, A.DVN, 856/66 (1719-20).

⁴² BOA, A.DVN, 963/24 (16 Mart 1723).

Arzuhâl 13

Sahibi : Râbia

Yeri : Kili

Konusu: Tereke Talebi

Özeti : Kili'de vefat eden babasından kalan terekenin aliverilmesi talebini havi.

Karar : Davanın yerel mahkemede görülmesi⁴³.

Arzuhâl 14

Sahibi : Fâtıma

Yeri : Ohri

Konusu: Cinayet Davası

Özeti : Ohri'nin Debre kazasına bağlı köylerinde kocası Ahmed Efendi ve oğlunu öldürdüklerini iddia ettiği, arzuhâlde adları geçen kişilerden, bir kapıcıbaşı mübaşir tayin edilerek hakkının aliverilmesi talebini havi.

Karar : Görevlendirilen Kapıcıbaşı marifetiyle davanın yerel mahkemede görülmesi⁴⁴.

Arzuhâl 15

Sahibi : Fâtıma Hâtun

Yeri : Selanik

Konusu: Yetim Hakkı / Nafaka Talebi

⁴³ BOA, A.DVN, 996/31 (1722-23).

⁴⁴ BOA, A.DVN, 1006/57 (1722-23).

Özeti : Kocası Hasan vefat ettiğinden, beş-altı yaşlarında yetim kalan çocuklarının haklarının aliverilmesi talebini havi.

Karar : Selanik Kadısı'nın müdahale etmemesi ve yerel mahkemede görülmesi⁴⁵.

Arzuhâl 16

Sahibi : Fâtıma

Yeri : Ohri

Konusu: Terekeye Müdahalenin Men'i

Özeti : Ohri'ye bağlı Eşim kazasından Fâtıma, ölen kocasından miras kalan çiftlik ve diğer gayrimenkullere, hariçten mütegalibe dediği bazı kişilerin müdahalesiyle mağdur olduğunu iddia edip, bunun men'ini istemektedir.

Karar : Davanın yerel mahkemede görülmesi⁴⁶.

Arzuhâl 17

Sahibi : Ümmi Mektum

Yeri : Bursa

Konusu: Muhallefatın Kabzı

Özeti : Sâbık Cidde Valisi Ali Paşa'nın kızı olan Ümmi Mektum, tedavi için gittiği Bursa kaplıcalarından dönerken Mudanya'da vefat eden kocası Hacı Mehmed Ağa'nın, geride kalan muhallefatının kayd edilerek kendisine tamamen teslimini talep etmektedir.

Karar : Talebine uygun şekilde emir yazılması⁴⁷.

⁴⁵ BOA, A.DVN, 2021/1 (1722-23).

⁴⁶ BOA, A.DVN, 1043/49 (1723-24).

⁴⁷ BOA, A.DVN, 1073/104 (1723-24).

Arzuhâl 18

Sahibi : Ayşe

Yeri : Ohri

Konusu: Tacizin Men'i

Özeti : Ohri'den Ayşe kadın, şehir sakinlerinden bazı kişilerin, asılsız şekilde kendisine suç isnadıyla iftira ettiklerini söyleyerek, bu nevi tacizlerin men'ini talep etmektedir.

Karar : Talebine uygun şekilde Divan'dan emir yazılması⁴⁸.

Arzuhâl 19

Sahibi : Elif

Yeri : Ereğli

Konusu: Tacizin Men'i

Özeti : Ereğli ile Karabekir arasında bulunan Hortı Hanı'nda ikâmet eden Elif, rızası olmadığı halde Han Ağası Hacı Ahmed Ağa'nın kendisini hizmetkârına almak istediği ve eşyalarını gasp ettiğinden bahisle, davasının yerel mahkemede görülmesi ve mağduriyetinin giderilmesi için ferman talep etmektedir.

Karar : Davanın yerel mahkemede görülmesi⁴⁹.

Arzuhâl 20

Sahibi : Şerife Emine

Yeri : Üsküdar

Konusu : Nikâh Akdi

⁴⁸ BOA, A.DVN, 1078/29 (1723-24).

⁴⁹ BOA, A.DVN, 1126/55 (1724-25).

Özeti : Kızının, rızasına mugayir şekilde başkasıyla nikâhlanarak Bursa'ya firar ettiklerini söyleyerek, davaları mahkeme tarafından karara bağlanıncaya kadar, kızın başkasıyla nikâhlanmaması hususunda Bursa Kadısı ve paşasına ferman yazılmasını istemektedir.

Karar : Bursa Paşası'na ve kadısına hüküm yazılması⁵⁰.

Arzuhâl 21

Sahibi : Marbure (Nasranî)

Yeri : Galata

Konusu : Alacak Davası

Özeti : Okçıpayam Nacu adlı zimmîde alacağı varken bu kişi öldüğünden, alacağının Galata Kadısı marifetiyle tahsil edilmesi talebini havi.

Karar : Davanın yerel mahkemede görülmesi⁵¹.

Arzuhâl 22

Sahibi : Abuse

Yeri : Kavala

Konusu: Alacak Davası

Özeti : Metropolit Gabriyez zimmetindeki alacağının tahsil edilmesi talebini havi.

Karar : Davanın yerel mahkemede görülmesi⁵².

⁵⁰ BOA, A.DVN, 1126/74 (1724-25).

⁵¹ BOA, A.DVN, 1167/9 (1725-26).

⁵² BOA, A.DVN, 1167/38 (1725-26).

Arzuhâl 23

Sahibi : Ayşe, Refika ve Azize adlı üç kız kardeş

Yeri : Yakova

Konusu: Mirasa Müdahale

Özeti : Validelerinden kendilerine miras olarak kalan mülke, hariçten kişinin müdahalesinin men'i talebini havi.

Karar : Davanın yerel mahkemede görülmesi⁵³.

Arzuhâl 24

Sahibi : Kadın-Erkek Beş Kişi

Yeri : Çankırı

Konusu: Mülke Müdahale

Özeti : Çankırı'da sahip oldukları mağaza ve dükkânın yandığı, arsasına Çankırı Mutasarrıfı Selim Paşa'nın kanunsuz şekilde mağaza ve dükkân yaptırdığı iddiasıyla, mağduriyetlerinin giderilmesi talebini havi.

Karar : Davanın yerel mahkemede görülmesi⁵⁴.

Arzuhâl 25

Sahibi : Adları yazılı olmayan beş kadın

Yeri : Akkirman

Konusu: Yardım Talebi

Özeti : Akkirman'dan perişan şekilde öksüz çocuklarıyla İstanbul'a geldikleri, fakat geri gitmek için yardım istediklerine dair.

⁵³ BOA, A.DVN.ŞKT, 505/92 (1760-61).

⁵⁴ BOA, A.DVN.ŞKT, 505/95 (1760-61).

Karar : Belgenin üst kısmı eksik olduğu için verilen karar belli değil⁵⁵.

Arzuhâl 26

Sahibi : Hatice Rahime

Yeri : Halep

Konusu: Mal Gasbı

Özeti : Halep tüccarından Kurna-oğlu Hacı Abdurrahman adlı kişinin, haksız şekilde mallarını gasp ettiği iddiasıyla, mağduriyetinin giderilmesi ve hakkının aliverilmesi talebini havi.

Karar : Tayin olunan Divanühümâyun çavuşu marifetiyle haksızlığın giderilmesi hususunda Halep Valisi'ne ve kadısına hüküm yazılması⁵⁶.

Arzuhâl 27

Sahibi : Fâtıma ve Hatice

Yeri : Karamürsel

Konusu: Mülk Davası

Özeti : Karamürsel İskele Camii yakınında sahip oldukları mülkü, hariçten Şeyh Mehmed adlı kişi ortaya çıkararak başkasına sattığı iddiasıyla, haklarının aliverilmesi talebini havi.

Karar : Davanın yerel mahkemede görülmesi, netice çıkmazsa İstanbul'a gönderilmesi⁵⁷.

⁵⁵ BOA, A.DVN.ŞKT, 1081/91 (1768-69).

⁵⁶ BOA, A.DVN.ŞKT, 1016/74 (17 Nisan 1768).

⁵⁷ BOA, A.DVN.ŞKT, 1076/75 (26 Şubat 1769).

Arzuhâl 28

Sahibi : Eşe

Yeri : Akseki

Konusu: Miras Davası

Özeti : Ölen babasından kalan mülk bağlara, hariçten müdahalenin men'i hakkında.

Karar : Davanın yerel mahkemede görülmesi⁵⁸.

Arzuhâl 29

Sahibi : Ayşe

Yeri : Akseki

Konusu: Miras Davası

Özeti : Akseki'nin Sarıayas köyünden ölen Sâre adlı kız kardeşinin, geride kalan mallarının taksimi hususundaki talebini havi.

Karar : Davanın yerel mahkemede görülmesi⁵⁹.

Arzuhâl 30

Sahibi : Atike, Şerife ve Habibe

Yeri : Lârende

Konusu: Cinayet ve Gasp Davası

Özeti : Karabekir'de öldürülen ve malları gasp edilen oğlunun davasının görülmesi ve mağduriyetlerinin giderilmesi talebini havi.

⁵⁸ BOA, A.DVN.ŞKT, 1246/28 (30 Nisan 1774).

⁵⁹ BOA, A.DVN.ŞKT, 1246/29 (30 Nisan 1774).

Karar : Başka bir iş için oraya gönderilen mübaşir ile Karaman Valisi ve Karabekir Voyvodası marifetiyle davalarının yerel mahkemede görülmesi⁶⁰.

Arzuhâl 31

Sahibi : Teslime Hâtun

Yeri : Akseki

Konusu: Kadına Şiddet

Özeti : Akseki kazasına bağlı Bucak köyünden olan Teslime Hâtun'un, Abdülkadir-oğlu Yusuf ve karısının kendisine saldırdığı, dişini kırdığı ve yaraladığı iddiasıyla hakkının aliverilmesi talebini havi.

Karar : Davalarının yerel mahkemede görülmesi⁶¹.

Arzuhâl 32

Sahibi : Şerife Fâtıma, Şerife Ayşe, Mustafa, Seyyid Yusuf

Yeri : Pirluganda

Konusu: Cinayet Davası

Özeti : Öldürülen kocası ve kardeşlerinin hakkının aliverilmesi taleplerini havi.

Karar : Hadim Müftüsü, Hassa Silahşoru İbrahim, İçel ve Beyşehir Mütessellimleri marifetiyle davalarının görülmesi⁶².

Arzuhâl 33

Sahibi : Hafani

⁶⁰ BOA, A.DVN.ŞKT, 1251/30 (31 Mayıs 1774).

⁶¹ BOA, A.DVN.ŞKT, 1251/38 (1 Haziran 1774).

⁶² BOA, A.DVN.ŞKT, 1256/41 (10 Temmuz 1774).

Yeri : Elmalı

Konusu: Kocasından Şikâyet

Özeti : Elmalı Âyanı olan kocası Kara Murad-zâde Binbaşı Halil Ağa'nın, muhaliflerinin baskısı sonucu İstanbul'a gittiği ve kendisine para göndermeyerek mağdur ettiğine dair.

Karar : Kütahya Valisi'ne emir yazılması ve özel mübaşirle gönderilmesi⁶³.

Arzuhâl 34

Sahibi : Hatice Hâtun, Abdülkadir

Yeri : Rusçuk

Konusu: Miras Kavgası

Özeti : Valideleri Rabia Hâtun'un vefat eden validesinden kalan malların taksiminde mağdur olduklarına dair.

Karar : Davanın yerel mahkemede görülmesi⁶⁴.

Arzuhâl 35

Sahibi : Fâtıma

Yeri : Haslar

Konusu: Taciz

Özeti : Fâtıma'nın, Anadolu kadılarından Abdullah Efendi adlı kişinin kendisini taciz ettiği ve ırzına geçtiği iddiasıyla, davalarının görülmesi talebini havi.

⁶³ BOA, A.DVN.ŞKT, 1322/6 (24 Eylül 1775).

⁶⁴ BOA, A.DVN.ŞKT, 1458/14 (1776-77).

Karar : Adı geçen kişinin Bozcaada'ya sürgün ve hapsedilmesi⁶⁵.

Arzuhâl 36

Sahibi : Elif

Yeri : Karaman

Konusu: Zulümden Şikâyet

Özeti : Bozulus Türkmenlerinden olan Elif'in, mütegalibeden bazı kişilerin canına ve malına taarruz ettiği iddiasıyla, mağduriyetinin giderilmesi talebini havi.

Karar : Davanın yerel mahkemede görülmesi, mümkün olmaz ise durumun arz edilmesi⁶⁶.

Arzuhâl 37

Sahibi : Fatma, Ümmü Seleme, Raşide

Yeri : İstanbul

Konusu: Miras Kavgası

Özeti : Babaları Mirâhur-ı Evvel Abdülatif Bey'in vefatı üzerine, annelerinin kendilerine mal vermeyerek mağduriyetlerine sebep olduğu iddiasıyla, sıkıntılarının giderilmesi talebini havi.

Karar : Kadı ilamına göre hüküm yazılması⁶⁷.

Arzuhâl 38

Sahibi : Ayşe, Refika

⁶⁵ BOA, A.DVN.ŞKT, 1473/92 (6 Nisan 1777).

⁶⁶ BOA, A.DVN.ŞKT, 1482/5 (9 Mayıs 1777).

⁶⁷ BOA, A.DVN.ŞKT, 1482/22 (11 Mayıs 1777).

Yeri : Filibe

Konusu: Miras Kavgası

Özeti : Ölen teyzelerinden kendilerine intikal eden mirasa, hariçten müdahale edip el koyan Ahmed hakkındaki şikâyetlerini havi.

Karar : Davanın yerel mahkemede görülmesi⁶⁸.

Arzuhâl 39

Sahibi : Âmine, Fâtıma, Merame

Yeri : İbrail

Konusu: Miras Kavgası

Özeti : Vefat eden pederlerinden kendilerine intikal eden ev ve dükkânlara, şehir sâkinlerinden bazı kişilerin haksız şekilde müdahale ettikleri iddiasını havi.

Karar : Davanın yerel mahkemede görülmesi⁶⁹.

Arzuhâl 40

Sahibi : Fâtıma

Yeri : Florine

Konusu: Âyanın Zulmünden Şikâyet

Özeti : Florine Âyanı Hacı Veli'nin, uzun zamandan beri kendisine zulmettiği ve ayrıca oğlu Ahmed'i haksız yere katlettiği iddiasıyla, bu kişiyle davasının görülmesi talebini havi.

Karar : Başka bir işe için oraya gönderilmiş olan mübaşir vasıtasıyla davanın görülmesi, mümkün olmazsa İstanbul'a gönderilmesi⁷⁰.

⁶⁸ BOA, A.DVN.ŞKT, 1546/20 (1 Nisan 1778).

⁶⁹ BOA, A.DVN.ŞKT, 1546/30 (2 Nisan 1778).

⁷⁰ BOA, A.DVN.ŞKT, 1572/22 (12 Ekim 1778).

EK II: ÖRNEK VESİKA GÖRÜNTÜLERİ

Vesika 1: Kuşadası'ndan Hatice kadının, eşkiyadan şikâyetini havi arzuhâli, hüküm sureti ve buyuruldu kaydı (BOA, A.DVN, 462/89).

Vesika 3: Kili'den Râbia'nın, vefat eden babasının terekesine dair arzuhâli ve buyuruldu kaydı (BOA, A.DVN, 996/31).

۹

والتی
بوجاریه ایسک کل قادیان اورونته و دایم متوفیه و الیه
خاتون متغیرت کیمین ملک و کل کیمین کل اولور ایسک کنه و سنه
صیرت لیکه صلی اولور ایسک بیباک و دره ایسک صوبه ایسک و ایسک
اولور ایسک بیباک ایسک متغیرت لیکه اولور ایسک اولور ایسک
ایسک کل و سنه خصله ایسک صوبه ایسک ایسک ایسک ایسک
صوبه ایسک ایسک ایسک

Vesika 4: Fâtıma ve Hatice adlı kız kardeşlerin, Karamürsel'deki mülklerine hâriçten müdahalenin men'ine dair arzuhâlleri, derkenar kaydı, hüküm sureti ve buyuruldu (BOA, A.DVN. ŞKT, 1076/75).

